

УДК 81'25

## КОГНІТИВНО-СИТУАТИВНЕ МОДЕЛЮВАННЯ У СПЕЦІАЛЬНОМУ ПЕРЕКЛАДІ

*Маргарита Сергіївна Дорофєєва (м. Київ)*  
[margarita\\_dorofeeva@hotmail.com](mailto:margarita_dorofeeva@hotmail.com)

кандидат філологічних наук, доцент кафедри германської філології та перекладу  
Інституту філології  
Київського національного університету імені Тараса Шевченка  
(Міністерство освіти і науки України)  
01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

*Статтю присвячено особливостям моделювання процесу спеціального перекладу з когнітивного та функціонально-діяльнісного погляду. Здійснюється вивчення Кельнської когнітивно-ситуативної моделі перекладача спеціальних текстів у рамках когнітивної транслятології та теорії міжкультурної фахової комунікації. Детально розглядається структура моделі і надається коментар до кожного її елемента. Встановлюються особливості когерентної взаємодії елементів моделі між собою, що надає змогу використовувати когнітивно-ситуативне моделювання як підґрунтя для створення універсальної моделі процесу спеціального перекладу. Спеціальний переклад розглядається як перекладацька екосистема взаємодії перекладача із навколишнім середовищем у всій сукупності факторів впливу на перекладацьку когніцію. Висвітлюються окремі фактори впливу на трансляційну діяльність на рівнях робочого процесу фахової комунікації у процесуальній перспективі та на рівні особистості перекладача як центрального елемента екосистеми у когнітивній перспективі. В результаті розгляду моделі було встановлено її евристичну цінність для розуміння механізму перекладу спеціального тексту в загальній теорії перекладу, незалежно від фахової спрямованості та пари мов. У дидактиці перекладу модель може використовуватись для оцінки впливу окремих факторів на результат спеціального перекладу.*

*Ключові слова: Кельнська модель, когнітивно-ситуативне моделювання, спеціальний переклад, перекладацька екосистема, універсальна модель перекладу спеціальних текстів.*

**КОГНИТИВНО-СИТУАТИВНОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ В СПЕЦИАЛЬНОМ ПЕРЕВОДЕ**

*Маргарита Сергеевна Дорофеева (г. Киев, Украина)*

[margarita\\_dorofeeva@hotmail.com](mailto:margarita_dorofeeva@hotmail.com)

кандидат филологических наук, доцент кафедры германской филологии и перевода  
Института филологии

Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

(Министерство образования и науки Украины)

01601, г. Киев, бульвар Тараса Шевченко, 14

*Статья посвящена особенностям моделирования процесса специального перевода с когнитивной и функционально-деятельностной точек зрения. Рассматривается Кельнская когнитивно-ситуативная модель переводчика специальных текстов в рамках когнитивной транслятологии и теории межкультурной специальной коммуникации. Детально изучается структура модели и приводятся комментарии к каждому ее элементу. Устанавливаются особенности когерентного взаимодействия элементов модели между собой, что позволяет использовать когнитивно-ситуативное моделирование в качестве основы для создания универсальной модели процесса специального перевода. Специальный перевод рассматривается как экосистема взаимодействия переводчика с окружающей средой, учитывая всю совокупность факторов воздействия на переводческую когницию. Раскрываются отдельные факторы влияния на переводческую деятельность на уровнях рабочего процесса специальной коммуникации в процессуальной перспективе и на уровне личности переводчика как центрального элемента экосистемы в когнитивной перспективе. В результате рассмотрения модели была обнаружена ее эвристическая ценность в плане понимания механизма перевода специального текста в общей теории перевода, независимо от специализации и языковой пары. В дидактике перевода модель можно использовать для оценки влияния отдельных факторов на результат специального перевода.*

*Ключевые слова: Кельнская модель, когнитивно-ситуативное моделирование, специальный перевод, переводческая экосистема, универсальная модель перевода специальных текстов.*

(Translation problems)

**Cognitive situated modeling in the specialized translation** (in Ukrainian) [**Kognityvno-sytuatyvne modeljuvannja u special'nomu perekladji**]

© Dorofeyeva M. S. [Doroffjejeva M. S.] [margarita\\_dorofeeva@hotmail.com](mailto:margarita_dorofeeva@hotmail.com)

## COGNITIVE SITUATED MODELING IN THE SPECIALIZED TRANSLATION

*Margarita S. Dorofeyeva* (Kyiv, Ukraine)  
[margarita\\_dorofeyeva@hotmail.com](mailto:margarita_dorofeyeva@hotmail.com)

PhD (Philology), Associate Professor, Department of German Philology and Translation,  
Institute of Philology,  
Kyiv National Taras Shevchenko University  
(Ministry of Education and Science of Ukraine)  
14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

*The article is devoted to the peculiarities of specialized translation's modeling process from cognitive and functional point of view. The Cologne model of cognitive situated specialized translation in the framework of cognitive translatology and theory of specialized intercultural communication is considered as well. The study provides a detailed investigation of the model's structure and gives commentary on its every element. The features of coherent interaction between the elements of the model are determined, which allow to use the cognitive situated modeling as a basis for the creation of an universal specialized translation model. Specialized translation is regarded as a translation ecosystem of translator's interaction with the environment, taking into account all the factors impact on the translator's cognition. Some influence factors on translation work at the level of the specialized communication working process in a procedural perspective, so as at the level of translator's individuality as a central element of the ecosystem in a cognitive perspective were outlined. As a result, the heuristic value of the model concerning the specialized translation mechanisms in the general translation theory, regardless of specialization and the language pair, was discovered. The model can be used in the translation didactics to define the impact of certain factors on the specialized translation's result.*

*Key words: Cologne model, cognitive situated modeling, specialized translation, translation ecosystem, universal model of specialized translation.*

Моделювання перекладацького процесу становить невід'ємну частину методології дослідження перекладу у будь-якій перекладознавчій парадигмі.

**Актуальність** нашої розвідки обумовлено недостатньою розробленістю моделей перекладу, призначених для практичного застосування в галузі міжкультурної фахової комунікації для напряму «німецька-українська» мови. В українському перекладознавстві спеціальна теорія перекладу досі не отримала належного статусу, перебуваючи у стані становлення. За слушним зауваженням проф. В. І. Карабана, спеціальна теорія перекладу «повинна бути здатною не тільки

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS  
 [PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

пояснювати особливості перекладу <спеціальних текстів> певних стилів та жанрів, а й пояснювати, як відбувається процес спеціального перекладу і передбачати у загальному випадку перекладу його результат» [1, с. 26].

Відтак, мету нашого дослідження складає представлення та опис Кельнської когнітивно-ситуативної моделі перекладача спеціальних текстів як сучасної моделі трансляційного процесу, що може слугувати підґрунтям для створення універсальної теорії спеціального перекладу в Україні. Крім того, розуміння принципів та механізмів дії моделі може посприяти подальшій розробці вже існуючих спеціальних теорій перекладу, розрахованих на різні предметні галузі.

**Об'єктом** дослідження виступає Кельнська когнітивно-ситуативна модель перекладача спеціальних текстів.

**Предмет** дослідження формують особливості когерентної взаємодії елементів моделі у когнітивній та процесуальній перспективах, релевантні для спеціальної теорії перекладу.

**Наукова новизна** розвідки полягає у зверненні до новітніх міждисциплінарних парадигм розвитку теорії перекладу, зокрема, когнітивної транслятології та міжкультурної фахової комунікації, що дозволяє використати їхні принципи для розробки універсальної теорії спеціального перекладу.

Спеціальна теорія перекладу як частина загальної теорії перекладу протягом останніх двадцяти років надзвичайно глибоко розробляється у західному перекладознавстві, особливо у німецькій школі спеціального перекладу.

Серед актуальних напрямів спеціальної теорії перекладу слід назвати теорію контекстно-ситуативного перекладу (*Situated Translation*) Г. Піску [див., напр., 11], концепцію міжкультурної фахової комунікації Р. Штольце [14], інтегративну модель одно- і багатомовної фахової комунікації К. Шуберта [12] та Кельнську когнітивно-ситуативну модель перекладача спеціальних текстів Р. Крюгера [8, S. 273–313]. Застосування останнього напрямку видається плідним в контексті створення універсальної теорії спеціального перекладу, оскільки модель розраховано саме на перекладача спеціальних текстів.

Теоретичним підґрунтям утворення Кельнської моделі слугують засади когнітивної транслятології у поєднанні з теорією міжкультурної фахової комунікації. На основі позитивних здобутків напрямку ситуативно обумовленої когніції *Situated Cognition* та теорії контекстно-ситуативного перекладу *Situated Translation* автор моделі Р.Крюгер пропонує власне представлення спеціального перекладу під назвою *das Kölner Modell des situierten Fachübersetzers* (Кельнська когнітивно-ситуативна модель перекладача спеціальних текстів) [там само, S. 292]. Метою створення когнітивно-ситуативної моделі слугувала спроба максимально повного представлення ролі перекладача у професійному середовищі, а також опис усіх

(Translation problems)

Cognitive situated modeling in the specialized translation (in Ukrainian) [Kognityvno-sytuatyvne modeljuvannja u special'nomu perekladji]

© Dorofeyeva M. S. [Doroffjeva M. S.] [margarita.dorofeeva@hotmail.com](mailto:margarita.dorofeeva@hotmail.com)

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ  
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна  
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

релевантних факторів впливу на перекладацьку когніцію виконавця в умовах, наближених до реальних.

Фундамент для побудови Кельнської моделі складають, окрім вже згаданої теорії *Situated Translation* Г. Ріску, теорія трансляційної діяльності Ю. Гольц-Мянттярі, модель робочих фаз перекладацького процесу У. Райнке, профіль трансляційної компетенції С. Гьопферіх, а також моделі Х. Серрано-Пікераса, які демонструють вплив артефактів, зокрема, електронних баз даних пам'яті перекладів, на когніцію перекладача [див. 11; 6; 12; 10; 5; 13].

Отже, розглянемо детальніше саму модель, її окремі елементи та механізми реалізації у перекладацькій практиці [8, S. 294] (див. нижче схему 1).

Як видно зі схеми, конструкція загалом має назву Кельнська когнітивно-ситуативна модель перекладача спеціальних текстів. Однак у лівому верхньому кутку на самій схемі знаходимо позначення *Перекладацька екосистема*. За допомогою цього терміна Р. Крюгер експліцитно маркує відношення моделі до теорії контекстно-ситуативного перекладу *Situated Translation*. На думку автора моделі, перекладацька екосистема складається із центрального компонента – перекладача, а також допоміжних компонентів професійного середовища виконавця, що знаходяться у дуальному зв'язку між собою, визначаючи цикл життєдіяльності всієї системи [див. також 15, S. 57].

Визначальним принципом дії екосистеми виступає розподіл останньої на два рівні: процесуальну перспективу та когнітивну перспективу. Процесуальна перспектива містить ланцюг робочого процесу фахової комунікації, що лінійно протікає у часі. Окремі етапи робочого процесу розташовані у хронологічній послідовності уздовж темпоральної осі. Робочий процес містить три фази: 1) створення спеціального вихідного тексту – фаза I; 2) переклад спеціального вихідного тексту (ВТ) – фаза II; 3) організація і подальше використання цільового тексту (ЦТ) – фаза III.

Так, перша фаза створення ВТ (I) охоплює, за К. Шубертом, всі робочі процеси формулювання, написання, редагування, пояснення, обробки, узагальнення, графічного та мультимедійного представлення змісту фахової комунікації [12, S. 132]. З погляду спеціальної теорії перекладу наведена фаза стосується створення та підготовки оригіналу спеціального тексту для подальшої трансляції у перекладацькому проекті.

Фаза перекладу (II) охоплює всі робочі процеси, за допомогою яких зміст фахової комунікації вихідною мовою відтворюється цільовою мовою, тобто власне спеціальний письмовий або усний переклад [там само, S. 133].

Зрештою, фаза організації та подальшого використання ЦТ (III) означає організацію інформаційних потоків з боку підприємства шляхом підготовки і

© Дорофєєва М. С. [Дорофеева М. С.] [margarita\\_dorofeeva@hotmail.com](mailto:margarita_dorofeeva@hotmail.com)

Когнітивно-ситуативне моделювання у спеціальному перекладі (Українською) [Когнитивно-ситуативное моделирование в специальном переводе (На укр. яз.)]

(Проблеми перекладознавства [Проблемы переводоведения])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS  
 [PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LNHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

надання ЦТ для подальшого використання у цільовій фаховій комунікації.

Як бачимо, друга фаза моделі, у свою чергу, містить декілька етапів проходження перекладацького процесу: 1–7. З метою логічного розподілу етапів 1-7 відповідно до суттєвих ознак спеціальної трансляції Р. Крюгер виділяє *внутрішній* та *зовнішній процеси перекладу*. Так, під внутрішнім процесом перекладу маються на увазі традиційні фази сприйняття (рецепції) ВТ та ревербалізації (продукції) ЦТ. В моделі Р. Крюгера внутрішній процес перекладу відповідає позначкам 3, 4, 5 у квадратах для фази (II).

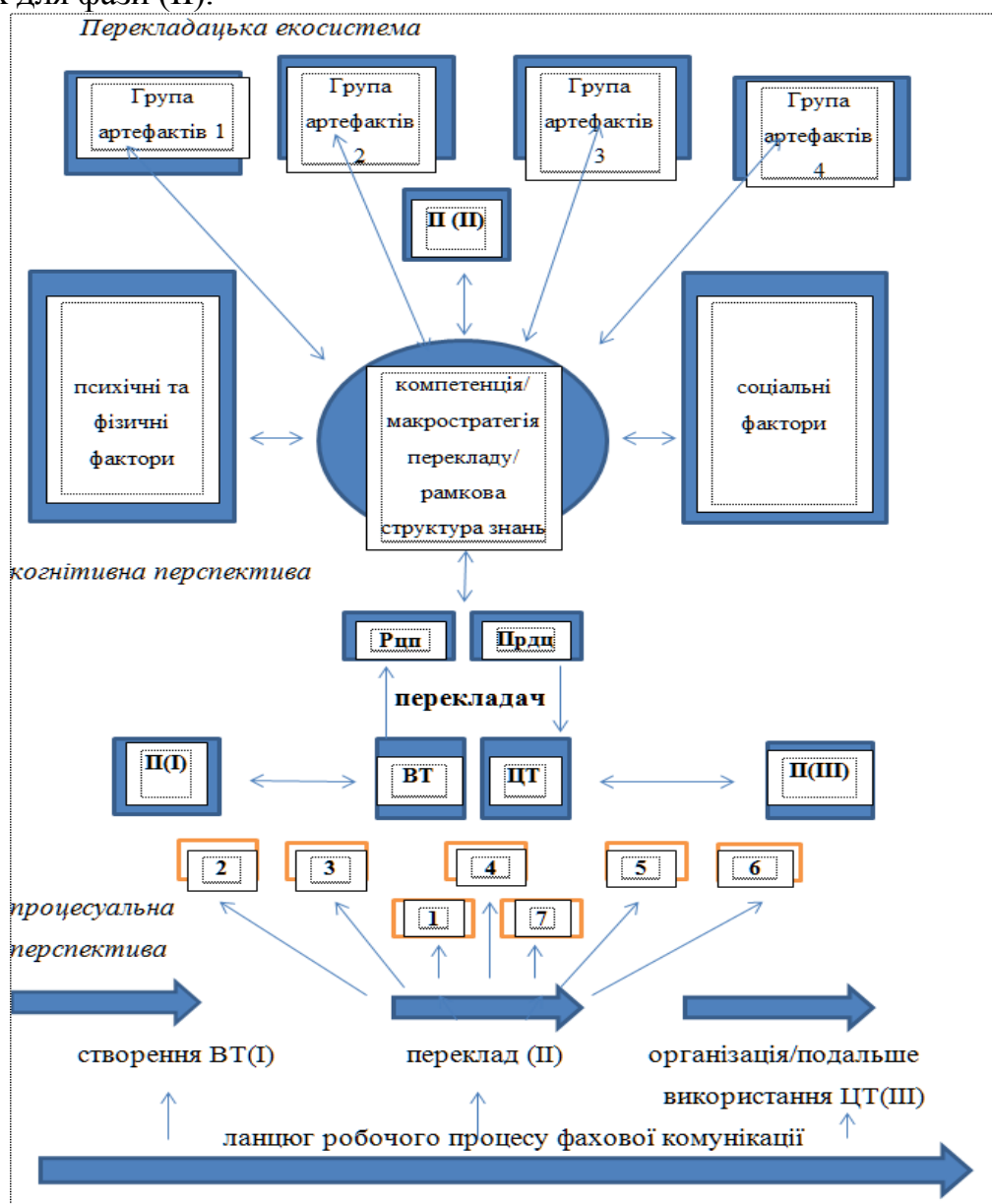


Схема 1 Кельнська когнітивно-ситуативна модель перекладача спеціальних

(Translation problems)

Cognitive situated modeling in the specialized translation (in Ukrainian) [Kognityvno-sytuatyvne modeljuvannja u special'nomu perekladji]

© Dorofeyeva M. S. [Doroffjejeva M. S.] [margarita\\_dorofeeva@hotmail.com](mailto:margarita_dorofeeva@hotmail.com)

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ  
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна  
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

**текстів**

Позначка 3 маркує підготовку до перекладу, інакше кажучи, доперекладацький аналіз вихідного тексту (ДПА). Позначка 4 стосується власне перекладу, тобто відтворення змісту ВТ цільовою мовою. Під позначкою 5 мається на увазі контроль якості готового перекладацького продукту.

На прикладі когнітивно-ситуативної моделі перекладача можна побачити, що фаза II не обмежується лише роботою з текстом ВТ (див. тлумачення позначок 3–5). До прикладу, етап підготовки (3) за Р. Крюгером охоплює не тільки ДПА вихідного тексту, а й аналіз інструкцій замовника, а також визначення макростратегії перекладу та термінологічно-інформаційний пошук. Етап (4) містить власне переклад, а етап (5) спрямований на перекладацьке самокорегування змісту й форми ЦТ.

У свою чергу, зовнішній процес перекладу охоплює, відповідно до моделі, ті фази роботи перекладацького проекту, які або передують власній роботі перекладача з текстом, або слідує за нею. На схемі зовнішній процес перекладу маркують позначки 1–2 та 6–7. Так, етап 1 означає початок роботи перекладацького проекту. Він може містити вивчення потреб потенційних клієнтів-споживачів спеціального перекладу, аналіз змісту й обсягу замовлення та перемовини щодо перекладацького гонорару.

Етап 2 «підготовче управління проектом» передбачає формулювання вимог до перекладу з боку замовника, складання договору, надання повної інформації для перекладу, насамперед самого ВТ, і за необхідності, супутніх контекстних матеріалів. Названі етапи 1–2 характеризують відрізок робочого процесу, що передує роботі перекладача з текстом.

На етапах 6–7 зовнішнього перекладацького процесу відбувається робота вже з готовим цільовим текстом. Так, етап 6 під назвою «завершальне управління проектом» містить передачу та архівацію перекладацького продукту, а також розрахунки з виконавцями за роботу. Сьомий етап моніторингу і оцінки результату означає кінцеве корегування цільового тексту з боку зовнішніх експертів та учасників робочого процесу, наприклад, через відгуки клієнтів або рекламації [8, S. 295].

В результаті цілісного представлення перекладацької екосистеми у вигляді моделі можна зробити деякі проміжні **висновки**. По-перше, окремі фази ланцюга робочого процесу фахової комунікації мають нечіткі межі, тобто гнучко перетікають одна в одну, а у деяких місцях навіть перетинаються.

По-друге, модель дозволяє зрозуміти, що перекладач не виступає ізольованим агентом процесу спеціального перекладу, а повноцінно виконує

© Дорофеева М. С. [Дорофеева М. С.] [margarita\\_dorofeeva@hotmail.com](mailto:margarita_dorofeeva@hotmail.com)

Когнітивно-ситуативне моделювання у спеціальному перекладі (Українською) [Когнитивно-ситуативное моделирование в специальном переводе (На укр. яз.)]

(Проблеми перекладознавства [Проблемы переводоведения])

**PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS**  
**[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINVISTYKY]**

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

свою функцію лише шляхом взаємодії з іншими учасниками екосистеми. Ідеться не тільки про безпосередніх колег перекладача, які беруть участь у виконанні одного й того самого перекладацького замовлення (фаза II). В межах екосистеми значну роль відіграють також «зовнішні» партнери перекладацького проекту, які задіяні у фазах створення ВТ (I) та подальшого використання ЦТ (III).

Проаналізуємо інші складові моделі. Як підкреслює Р. Крюгер, верхня частина екосистеми символізує когнітивну перспективу існування моделі, не «прив'язану» до темпоральної осі. Центральний елемент перекладацької екосистеми утворює особистість перекладача, що виконує подвійну функцію: реципієнта вихідного тексту (Рцп) та продуцента цільового тексту (Прдц). Визначальні фактори перекладацької діяльності розміщені у голові перекладача як суб'єкта перекладу. Згідно із моделлю, до них належать: 1) компетенція; 2) макростратегія перекладу; 3) рамкова структура знань виконавця.

Розмірковуючи про сутність поняття «компетенція перекладача», автор моделі пропонує розділяти його за критерієм внутрішнього або зовнішнього процесу перекладу. Так, «внутрішня» перекладацька компетенція охоплює традиційне розуміння компетенції як здатності до створення цільових текстів, що відповідають функції ВТ, потребам адресатів та нормам цільової культури [5, S. 144]. В даному випадку ідеться насамперед про мовну компетенцію, а також враховуються комунікативна і культурологічна компетенції перекладача [2, с. 232]. У свою чергу, «зовнішня» компетенція покриває не тільки фазу власне перекладу, а й всі фази перекладацького процесу, що передують перекладові або слідує за ним.

Отже, компетенція зовнішнього перекладацького процесу охоплює всі знання, здатності й стратегії успішного перекладача, які зумовлюють адекватне виконання завдань перекладу [8, S. 296]. Тут мається на увазі, що успішний переклад визначається не лише високим ступенем сформованості мовної та культурологічної компетенцій, а й іншими позамовними факторами, зокрема, когнітивними здатностями самого перекладача, впливом партнерів, наявністю артефактів та об'єктивними умовами виконання перекладацького замовлення, серед яких фізичні, психічні та соціальні фактори.

Провідні зарубіжні перекладознавці підтверджують залежність компетенції перекладача від зовнішнього середовища у своїх роботах. Так, С. Гьопферіх вважає, що компетенції як такої не існує, оскільки наші когнітивні процеси, тобто наша компетенція, детермінуються робочими умовами і професійним оточенням. Дослідниця підкреслює, що спосіб поведінки перекладача під час виконання замовлення, а також характер

(Translation problems)

**Cognitive situated modeling in the specialized translation** (in Ukrainian) [**Kognityvno-sytuatyvne modeljuvannja u special'nomu perekladji**]© Dorofeyeva M. S. [Doroffjejeva M. S.] [margarita\\_dorofeeva@hotmail.com](mailto:margarita_dorofeeva@hotmail.com)



**ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ**  
**[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]**

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна  
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

перекладацьких рішень, прийнятих суб'єктом перекладу, залежить не тільки від його «внутрішньої» когнітивної компетенції, а від умов роботи, оточення і конкретної ситуації [5, S. 13].

Наступний когнітивний фактор, визначальний для перекладацької діяльності, формує макростратегія перекладу. Поняття макростратегії займає чільне місце у функціонально-діяльнісних теоріях перекладу. Так, Г. Гьоніг вважає макростратегію контролюючою інстанцією перекладацького процесу, що допомагає перекладачу приймати рішення на рівні мікростратегій [7, S. 55–57].

Р. Крюгер розрізняє макростратегії з погляду функціоналізму та з погляду контекстно-ситуативного перекладу. В першому випадку поняття макростратегії фактично обмежується вибором одного з двох методів перекладу на етапі ДПА. До прикладу, характер ВТ і вимоги замовника перекладу підштовхують перекладача обрати або метод одомашнення, або метод очуження ще до початку перекладу. У другому випадку ідеться про контекстно-ситуативну макростратегію, обрану на підставі не лише мовних факторів ВТ, а з урахуванням більшості елементів перекладацької екосистеми. Так, контекстно-ситуативна стратегія не передбачає «раз і назавжди» обраний метод перекладу, а дозволяє гнучку зміну поведінки перекладача відповідно до конкретної ситуації.

Останній когнітивний фактор у голові перекладача представляє рамкова структура знань. За даними когнітивної транслятології така структура містить індивідуальний когнітивний фрейм перекладача з трьома складовими: 1) комунікативно-прагматичною (фрейм цільової ситуації); 2) жанрово-стилістичною (фрейм жанрово-стилістичних норм цільової мови); 3) фаховою (фрейм фахової області ВТ). Р.Крюгер підкреслює, що в концепції перекладацької екосистеми рамкова структура знань не існує ізольовано у голові перекладача, а знаходиться у постійному обміні інформацією з навколишнім середовищем, тобто під впливом інших елементів моделі, зокрема, партнерів проекту. Розглянемо останню категорію детальніше.

Вивчаючи фактор партнерства, Г. Ріску справедливо зауважує, що вилучення елемента партнерів із розгляду перекладацького процесу означає нехтування важливим аспектом трансляційної діяльності, оскільки взаємні очікування учасників проекту, зрештою, визначають цілі та кінцевий результат перекладу [11, S. 93]. В рамках моделі партнери проекту представлені позначками П(I), П(II) та П(III), відповідно до фаз робочого процесу фахової комунікації. Групи партнерів розподілені також за функціональними ролями, які вони виконують у перекладацькому процесі. Автор моделі зауважує, що

© Дорофєєва М. С. [Дорофеева М. С.] [margarita\\_dorofeeva@hotmail.com](mailto:margarita_dorofeeva@hotmail.com)

Когнітивно-ситуативне моделювання у спеціальному перекладі (Українською) [Когнитивно-ситуативное моделирование в специальном переводе (На укр. яз.)]

(Проблеми перекладознавства [Проблемы переводоведения])

**PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS  
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LNHVISTYKY]**

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

учасники можуть одночасно входити до кількох груп у залежності від специфіки робочого процесу фахової комунікації [8, S. 296].

Так, група партнерів проекту I містить підприємство-споживача, замовників перекладу, автора ВТ і менеджерів початкової фази перекладацького проекту. Група II охоплює тих осіб, які безпосередньо задіяні в процесі перекладу ВТ, тобто інші перекладачі проекту, лектор та менеджери другої фази. Група III містить підприємства-споживачів ЦТ, замовників ЦТ, менеджерів завершальної фази проекту, практичних користувачів ЦТ, пасивних реципієнтів ЦТ. Як бачимо, категорії споживача і замовника присутні як на початковій, так і на завершальній фазах робочого процесу фахової міжкультурної комунікації.

Суб'єкт перекладу, будучи центральним елементом перекладацької екосистеми, контактує з різними партнерами у залежності від етапу перекладацького проекту. Так, під час роботи з текстом ВТ іноді необхідно проконсультуватись з автором оригіналу, до прикладу, для «розшифрування» незрозумілих аббревіатур. Для уточнення вимог щодо оформлення і термінів здачі готового продукту потрібен зв'язок або із замовником, або із менеджерами проекту. У фазі власне перекладу в рамках великих проектів перекладач повинен в обов'язковому порядку узгоджувати свої дії з іншими перекладачами-учасниками робочого процесу. З одного боку, таке узгодження може відбуватись на рівні термінології, стилю викладу, технічного оформлення ЦТ. З іншого боку, узгодження стосується позамовних факторів, пов'язаних, наприклад, з часовим або тематичним розподілом відрізків ВТ, призначених для перекладу, між конкретними учасниками.

З метою контролю якості перекладу, насамперед адекватності відтворення інформаційного змісту ВТ, на завершальній фазі перекладачі звертаються до зовнішніх експертів, серед яких можуть бути спеціалісти підприємства-споживача і потенційні практичні користувачі ЦТ. На етапі доопрацювання перекладу враховується також думка технічних редакторів щодо оформлення, а також зворотний зв'язок з пасивними реципієнтами-неспеціалістами щодо стилю перекладу.

Слід погодитись з автором моделі у тому, що характер взаємодії перекладача з партнерами великою мірою залежить від особистого професійного статусу виконавця. На практиці, якщо перекладач є штатним працівником великого бюро перекладів, він, як правило, не має доступу до автора ВТ, замовника ЦТ або до підприємства-споживача. У такому випадку всі питання робочого процесу фахової комунікації вирішують менеджери.

В іншому випадку, якщо виконавець перекладу має статус приватного

(Translation problems)

**Cognitive situated modeling in the specialized translation** (in Ukrainian) [Kognityvno-sytuatyvne modeljuvannja u special'nomu perekladji]

© Dorofeyeva M. S. [Doroffjejeva M. S.] [margarita\\_dorofeeva@hotmail.com](mailto:margarita_dorofeeva@hotmail.com)

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ  
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна  
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

підприємця, він має прямий контакт із замовником ЦТ. Крім того, перекладач-підприємець повинен самостійно забезпечити, і за необхідності підтримувати зворотний зв'язок з автором ВТ, реципієнтами ЦТ та іншими особами, у тому числі, зовнішніми експертами.

Розглянемо об'єктивні фактори моделі, визначальні для трансляційної діяльності суб'єкта перекладу. Насамперед необхідно проаналізувати соціальні фактори (див. відповідну позначку на схемі 1). В рамках моделі до них належать робоче середовище і професійний статус [8, S. 298]. Названі фактори, у свою чергу, включають інструменти моделювання соціального простору за концепцією французького соціолога П. Бордо, серед яких знаходимо категорії поля, капіталу і габітусу [4, S. 25–31].

Отже, першим соціальним фактором професійної діяльності перекладача виступає *поле*. В цьому зв'язку Е.Прунч згадує два метафоричних тлумачення поняття «поле»: 1) силове поле за аналогією з фізикою; 2) простір для гри за аналогією зі спортом. Спираючись на друге розуміння, дослідник надає таке визначення поля: простір для гри за певними правилами, в межах якого учасники гри взаємодіють між собою, маючи різні ступені владних повноважень [9, S. 316]. На думку вченого, окремі поля утворюють політика, економіка, наука, релігія, мистецтво і література. Крім того, в роботі підкреслюється, що взаємозв'язки та закономірності, що панують всередині поля, обмежені просторовими і часовими рамками, а також залежать від інституційних умов [там само]. З нашого погляду, поле у соціологічному значенні можна порівняти з поняттям дискурсу як утворення, що окреслює межі певної галузі людської життєдіяльності

Визначальним фактором існування поля згідно із теорією П. Бордо виступають *владні повноваження* окремих учасників. Відтак, поле становить історично структурований простір гри влади. В контексті спеціальної теорії перекладу, у тому числі когнітивно-ситуативної моделі перекладача спеціальних текстів, полем трансляційної діяльності суб'єкта перекладу слугують міжкультурна фахова комунікація та локалізація. Учасниками поля, крім самих перекладачів, виступають представники цільової аудиторії як прямі споживачі перекладацьких послуг, що поділяються на дві категорії: активні «впроваджувачі» ЦТ і пасивні реципієнти ЦТ.

З боку постачальників послуг до учасників поля належать насамперед великі багатомовні бюро перекладів, так звані *Multi Language Vendors*, а також малі перекладацькі бюро *Single Language Vendors*, які спеціалізуються на одній парі мов або на одному фаховому напрямі, нерідко виступаючи «постачальниками» замовлень для великих оферентів. Крім того, поле

© Дорофєєва М. С. [Дорофеева М. С.] [margarita\\_dorofeeva@hotmail.com](mailto:margarita_dorofeeva@hotmail.com)

Когнітивно-ситуативне моделювання у спеціальному перекладі (Українською) [Когнитивно-ситуативное моделирование в специальном переводе (На укр. яз.)]

(Проблеми перекладознавства [Проблемы переводоведения])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS  
 [PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

спеціального перекладу охоплює штатних співробітників перекладацьких відділів у державних та дипломатичних структурах, освітніх закладах, а також членів професійних спілок перекладачів і сегмент приватних підприємців.

Другий соціальний фактор впливу на трансляційну діяльність перекладача становить категорія *капіталу*. За концепцією П. Бордо капітал існує у вигляді сукупності всіх матеріальних та духовних благ, якими реально або потенційно володіють індивідуум, група чи певна інституція [там само, S. 316]. Інакше кажучи, поняття капіталу не обмежується матеріальними засобами, а містить також і духовні надбання у формі набутих знань, вмінь та навичок.

У соціології перекладу капітал асоціюється із владними повноваженнями учасників поля, маючи три різновиди: 1) економічний капітал; 2) культурний капітал; 3) соціальний капітал [9, S. 317]. В цьому зв'язку П. Бордо підкреслює, що кожен із наведених різновидів капіталу можна «перевести» у так званий символічний капітал, який має вагу в системі цінностей певного суспільства. Під символічним капіталом французький соціолог розуміє «форму економічного, культурного та соціального капіталу, прийняту та визнану легітимною в суспільстві» [3, S. 87].

В контексті когнітивно-ситуативної моделі Р. Крюгер вказує на взаємозалежність обсягу капіталу перекладача та його оцінки як експерта. Інакше кажучи, ступінь володіння тим чи тим капіталом визначає експертний статус конкретного перекладача серед інших гравців у полі спеціального перекладу [8, S. 299–300]. З нашого погляду, вирішальну роль для перекладача-практика відіграють культурний та соціальний вид капіталу. Причому релевантність обох названих видів залежить від суспільства, у якому працює перекладач. Так, соціальний капітал асоціюється із соціально-професійними зв'язками суб'єкта перекладу. За визначенням Е. Прунча, соціальний капітал репрезентує діяльнісні ресурси, які індивідуум отримав завдяки членству у певних професійних мережах, чи шляхом міжособистісних стосунків. У свою чергу, наявність сталих професійних контактів є результатом індивідуальних інвестиційних стратегій перекладача, свідомо чи несвідомо спрямованих на створення соціальних зв'язків [9, S. 318].

До прикладу, в німецькому суспільстві важливу роль відіграє членство суб'єкта перекладу у професійних спілках перекладачів, у першу чергу, BDU (*Bundesverband der Dolmetscher und Übersetzer e.V.* – Федеральний союз усних і письмових перекладачів) [16], та його філіалах у деяких федеральних землях ФРН. Належність перекладача до одного з таких професійних об'єднань надає йому багато переваг на ринку перекладацьких послуг Німеччини, серед яких

(Translation problems)

Cognitive situated modeling in the specialized translation (in Ukrainian) [Kognityvno-sytuatyvne modeljuvannja u special'nomu perekladji]

© Dorofeyeva M. S. [Doroffjeva M. S.] [margarita.dorofeeva@hotmail.com](mailto:margarita.dorofeeva@hotmail.com)

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ  
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна  
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

розширений доступ замовників до особистих даних членів Союзу, безкоштовні заходи підвищення кваліфікації та користування фаховою періодикою.

Для українського ринку перекладацьких послуг соціальний капітал перекладача у формі членства у профспілках, в тому числі АПУ (Асоціація перекладачів України) не є вирішальним. В умовах української економіки гравці перекладацького поля намагаються самостійно встановити прямі контакти з клієнтами шляхом особистих стосунків, або через мережу Інтернет. До прикладу, соціальним капіталом перекладачів України може слугувати реєстрація на авторитетному міжнародному порталі для бюро перекладів та приватних підприємців ProZ.com [17], де зберігаються дані більш, ніж 300.000 професійних усних та письмових перекладачів. Інший приклад соціального капіталу українських перекладачів становлять зв'язки у професійній соціальній мережі *LinkedIn* або у спеціальних групах *Facebook*.

Традиційно вагомим фактором для підтвердження експертного статусу перекладача як у західному, так і в українському суспільстві виступає культурний капітал виконавця. Під культурним капіталом (КК) загалом Е. Прунч розуміє сукупність нематеріальних об'єктів, як-то освіта, знання, навички, креативність, мистецтво та його продукти [9, S. 317]. Культурний капітал може існувати у трьох формах реалізації: 1) об'єктивний КК; 2) інкорпорований КК; 3) інституційний КК [там само].

Об'єктивний капітал охоплює артефакти, зокрема, предмети культури та мистецтва. Для перекладача об'єктивний капітал становлять тексти, серед яких електронні бази даних паралельних текстів, а також програми пам'яті власних перекладів (системи *Translation Memory*). Інкорпорований КК є найціннішою формою культурного капіталу, оскільки охоплює теоретичні знання, практичні вміння та навички, здатність до навчання нового, а також креативність мислення. Інкорпорований капітал перекладачі набувають протягом навчання у ВНЗ, шляхом багаторічного практичного досвіду і через щоденну самоосвіту. Інвестицією у такий капітал стає час, витрачений на здобуття знань. У випадку інституційного культурного капіталу ідеться про наявність професійних відзнак, у першу чергу дипломів про закінчення профільного ВНЗ, а також наявність вчених ступенів, звань і спеціальних винагород. На нашу думку, проблемою українського суспільства загалом, у тому числі учасників ринку перекладацьких послуг, є надання переваги інституційному капіталові перед інкорпорованим. Це означає, що диплом і ступінь досі мають вищу цінність у суспільстві, ніж реальні знання.

Третій економічний вид капіталу набуває вирішального значення передусім не для самого перекладача, а для інших учасників поля, названих

© Дорощева М. С. [Дорофеева М. С.] [margarita.dorofeeva@hotmail.com](mailto:margarita.dorofeeva@hotmail.com)

Когнітивно-ситуативне моделювання у спеціальному перекладі (Українською) [Когнитивно-ситуативное моделирование в специальном переводе (На укр. яз.)]

(Проблеми перекладознавства [Проблемы переводоведения])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS  
 [PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LNHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

вище. Втім, капітал у звичайному розумінні також важливий для суб'єкта перекладу, по-перше, якщо він має статус приватного підприємця для відкриття та розвитку бізнесу, по-друге, як засіб особистої мотивації.

Зрештою, розглянемо останній соціальний фактор перекладацької діяльності під назвою габітус. За твердженням Р. Крюгера, експертний статус перекладача, якого останній набуває за рахунок акумуляції трьох форм капіталу, або через визнання інших учасників перекладацького поля, відбивається у габітусі суб'єкта перекладу [8, S. 300]. Е.Прунч визначає габітус як «правила гри поля, визнані та сприйняті з боку перекладача» [9, S. 318]. Дані правила дозволяють суб'єктові перекладу узгоджувати власні дії з діяльністю інших гравців поля міжкультурної фахової комунікації.

Г. Гьоніг асоціює поняття габітусу перекладача з психологічними категоріями впевненості виконавця у собі та довірою до суб'єкта перекладу з боку замовника перекладацьких послуг. Учений справедливо зауважує, що дані категорії є взаємозалежними: перекладач, не впевнений у своїх знаннях, ніколи не отримає довіри замовника; у свою чергу, замовник, що не довіряє перекладачу, потенційно знижує його професійну самооцінку [7, S. 77]. Р. Крюгер зі свого боку зауважує, що дефіцит довіри замовника та відсутність самовпевненості суб'єкта перекладу негативно впливають на мотивацію перекладача, що призводить до суттєвого зниження якості перекладу.

Мотивація сама по собі входить до групи інших факторів, представлених у когнітивно-ситуативній моделі, під назвою фізичні та психічні фактори (див. відповідну позначку на схемі 1 вище). Серед основних факторів даної групи в контексті спеціального перекладу автор моделі називає, по-перше, заниження складності трансляційної діяльності з боку «зовнішніх» учасників поля, тобто тих, хто безпосередньо не займається перекладацькою діяльністю. Даний фактор призводить до заниження експертного статусу перекладача і, відповідно, до зниження мотивації.

По-друге, важливим психічним фактором впливу на результат перекладу виступає дефіцит часу на виконання перекладацького замовлення. На жаль, недостатній відрізок часу для виконання завдань становить специфіку ринку перекладу як в Європі, так і в Україні. Зрештою, вагому роль відіграє також фізичний стан виконавця, зокрема, фізична чи моральна виснаженість, що, безумовно, негативно впливає на продукт перекладу.

Розгляньмо останню групу факторів впливу на перекладацьку діяльність у перекладацькій екосистемі. Відповідно до Кельнської моделі названі фактори відповідають *артефактам* перекладацького поля, що формують чотири групи: 1) група 1 – експліцитні інструменти керування; 2) група 2 – допоміжні

(Translation problems)

Cognitive situated modeling in the specialized translation (in Ukrainian) [Kognityvno-sytuatyvne modeljuvannja u special'nomu perekladji]

© Dorofeyeva M. S. [Doroffjejeva M. S.] [margarita\\_dorofeeva@hotmail.com](mailto:margarita_dorofeeva@hotmail.com)

**ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ**  
**[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]**

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна  
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

комп'ютерні засоби перекладу (*CAT-Tools*); 3) група 3 – неспеціальні засоби електронної обробки даних; 4) група 4 – загальні допоміжні засоби для здійснення трансляційної діяльності (див. відповідні позначки на схемі 1).

Перша група містить так звані експліцитні інструменти керування, які становлять релевантні засоби впливу на трансляційну когніцію та результат перекладу. Назва цієї групи артефактів походить від дефініції фахової комунікації К. Шуберта. Німецький дослідник спеціального перекладу асоціює фахову, в тому числі міжкультурну комунікацію, з «керованою комунікацією», в межах якої застосовуються певні інструменти керування [12, S. 136].

Серед таких інструментів слід назвати в першу чергу вихідний текст, тобто пріоритетний інструмент спеціального перекладу [там само, S. 94]. В цьому контексті мається на увазі, що фаховий інформаційний зміст тексту оригіналу становить інваріант перекладу. Іншим керувальним інструментом для перекладача слугують вимоги до оформлення цільового тексту. Вони можуть існувати у вигляді змістових, мовних, організаційних та дизайнерських інструкцій. Так, мовні інструкції можуть містити вимоги до орфографії та пунктуації, відтворення прецизійної лексики, а також вимоги до стандартизації термінології. До експліцитних інструментів керування можуть також входити термінологічні стандарти країни мови перекладу, власна система пам'яті перекладів перекладача, а також директиви технічної редакції [8, S. 302].

До прикладу, у Федеративній республіці Німеччина такими директивами слугують положення Німецького товариства технічної комунікації (*die Gesellschaft für Technische Kommunikation – tecom Deutschland e.V.*) під назвою *Regelbasiertes Schreiben – Deutsch für technische Kommunikation (правила оформлення документів – німецька мова у технічній комунікації)* [18]. В рамках наведеної директиви перекладачі спеціальних, у першу чергу, науково-технічних текстів, можуть орієнтуватись на правила орфографії, пунктуації, побудови текстів, речень, уживання окремих слів, а також створення функціонально адекватних перекладних текстів [19].

Другу групу артефактів складають допоміжні комп'ютерні засоби перекладу (*computer-aided-translation-Tools*). В рамках когнітивно-ситуативної моделі *CAT-Tools* займають провідне місце у функціонуванні перекладацької екосистеми та реалізації когніції перекладача. Існують як позитивні, так і негативні сторони застосування даної групи артефактів у перекладацькому процесі. З одного боку, системи управління термінологічними базами даних слугують інструментами управління та організації знань і можуть вважатись розширенням когнітивної рамкової структури знань перекладача з мозкової діяльності на об'єкти матеріального світу.

© Дорофєєва М. С. [Дорофеева М. С.] [margarita\\_dorofeeva@hotmail.com](mailto:margarita_dorofeeva@hotmail.com)

Когнітивно-ситуативне моделювання у спеціальному перекладі (Українською) [Когнитивно-ситуативное моделирование в специальном переводе (На укр. яз.)]

(Проблеми перекладознавства [Проблемы переводоведения])

Наприклад, застосування систем пам'яті перекладів (*Translation Memory Systems*) забезпечує стандартизацію процесу спеціального перекладу, а також ефективність та гомогенність використання термінів не лише у межах терміносистеми, а і в перекладних текстах одного й того самого перекладача та/або серед учасників перекладацького проекту. Застосування систем машинного перекладу дозволяє перекладачу сконцентруватись лише на фазі попереднього та заключного редагування тексту (*preediting* та *postediting*), а власне переклад виконуватиметься машиною.

З іншого боку, на практиці відомо, що якість машинного перекладу дотепер залишається низькою, тому виграний час від машинного перекладу може збільшитись за рахунок редагувальних процесів. Те ж саме зауваження стосується систем пам'яті перекладів, які можуть містити невірні перекладацькі відповідники, що автоматично переносяться до інших перекладів. Отже, незважаючи на те, що практичне володіння системами *CAT-Tools* на сьогоднішній день становить обов'язкову вимогу для перекладача спеціальних текстів на ринку, слід визнати, що такі системи поки не можуть замінити або навіть значно полегшити традиційний процес людського перекладу (*human translation*).

Третю групу артефактів утворюють, відповідно до схеми, неспеціальні засоби електронної обробки даних. До них належать програмне забезпечення, зокрема, програми текстової обробки інформації (*Word*), програми представлення даних (*Excel*) або певний браузер для пошуку даних у мережі Інтернет (*Internet Explorer*, *Google Chrom*, *Opera*, *Mozilla*, *Fire Fox*). Автор моделі зауважує, що програмне забезпечення загалом не становить інструмент, релевантний для вивчення суто трансляційної діяльності. Втім, наявність таких програм, налаштованих під конкретні потреби перекладача, значно економлять час, полегшуючи процес технічного оформлення ЦТ.

Те ж саме стосується і четвертої групи артефактів під назвою «загальні допоміжні засоби для здійснення трансляційної діяльності». Згадана група охоплює всі інструменти перекладача, що безпосередньо не становлять компоненти перекладацької діяльності, зокрема, умови робочого процесу (модель комп'ютера, робочі меблі, наявність другого монітора для пошукових цілей).

Підсумовуючи викладене вище, можна зробити такі **висновки**.

1. Кельнська когнітивно-ситуативна модель перекладача спеціальних текстів може вважатись підґрунтям для створення універсальної моделі перекладацького процесу в спеціальних теоріях перекладу. По-перше, названа

(Translation problems)

Cognitive situated modeling in the specialized translation (in Ukrainian) [Kognityvno-sytuatyvne modeljuvannja u special'nomu perekladji]

© Dorofeyeva M. S. [Doroffjejeva M. S.] [margarita.dorofeeva@hotmail.com](mailto:margarita.dorofeeva@hotmail.com)



схема на сьогоднішній день є найповнішою моделлю трансляційного процесу саме для спеціального перекладу, яка враховує не тільки фази робочого процесу міжкультурної фахової комунікації у процесуальній перспективі, а і описує передумови професійної діяльності перекладача у когнітивній перспективі.

2. Кельнська модель ґрунтується на концепціях ситуативно обумовленої когніції та контекстно-ситуативного перекладу, беручи за основу метафору перекладацької екосистеми. Відтак, системність моделі відповідає сучасним вимогам до міждисциплінарності та універсальної системологічності перекладознавства, у тому числі спеціальних теорій перекладу.

3. Результати розгляду моделі дозволяють стверджувати, що всі наведені фактори впливу на перекладацьку когніцію знаходяться у когерентному зв'язку один з одним. Кожний елемент перекладацької екосистеми входить у мультилатеральні відношення з іншими елементами, впливаючи на кінцевий результат перекладу. Це свідчить про універсальність пропонованої моделі, яка здатна описати процес перекладу будь-якого спеціального тексту, незалежно від фахової галузі його застосування.

**Перспективою** реалізації Кельнської моделі вважаємо її впровадження у спеціальні теорії перекладу та дидактику спеціального перекладу для емпіричного аналізу конкретних трансляційних екосистем на ринку України.

### Література

1. *Карабан В. І.* Спеціальні теорії перекладу: скільки їх (потрібно)? / В'ячеслав Карабан // Наукові записки. – Серія : Філологічні науки (мовознавство). – 2012. – Вип. 104 (1). – С. 26–31.
2. *Чередниченко О. І.* Про мову і переклад / Олександр Іванович Чередниченко. – К. : Либідь, 2007. – 248 с.
3. *Bourdieu P.* Sozialer Raum und „Klassen“. Leçon sur la leçon. Zwei Vorlesungen / P. Bourdieu. – Frankfurt am Main : Suhrkamp, 1995. – 215 p.
4. *Bourdieu P.* Soziologische Fragen / Pierre Bourdieu. – Frankfurt am Main : Suhrkamp, 2001. – 324 S.
5. *Göpferich S.* Translationsprozessforschung. Stand, Methoden, Perspektiven / Susanne Göpferich. – Tübingen : Narr, 2008. – 313 S.
6. *Holz-Mänttäri J.* Translatorisches Handeln. Theorie und Methode / Justa Holz-Mänttäri. – Helsinki : Suomalainen Tiedeakatemia, 1984. – 193 S.
7. *Hönig H. G.* Konstruktives Übersetzen / Hans G. Hönig. – Tübingen : Stauffenburg, 1995. – 195 S.
8. *Krüger R.* Fachübersetzen aus kognitionstranslatologischer Perspektive. Das Kölner

© Дорофєєва М. С. [Дорофеева М. С.] [margarita\\_dorofeeva@hotmail.com](mailto:margarita_dorofeeva@hotmail.com)

Когнітивно-ситуативне моделювання у спеціальному перекладі (Українською) [Когнитивно-ситуативное моделирование в специальном переводе (На укр. яз.)]

(Проблеми перекладознавства [Проблемы переводоведения])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS  
 [PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LNHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

- Modell des situierten Fachübersetzers / Ralph Krüger // Trans-kom 8 [2]. – 2015. – S. 273–313. – Режим доступа : <http://www.trans-kom.eu>
9. *Prunč E.* Entwicklungslinien der Translationswissenschaft. Von den Asymmetrien der Sprachen zu den Asymmetrien der Macht (TransÜD 14.) / E. Prunč. – Berlin : Frank & Timme, 2012. – 518 S.
10. *Reinke U.* Translation Memories. Systeme, Konzepte, Linguistische Optimierung / Uwe Reinke. – Frankfurt a. M. : Lang, 2004. – 486 S.
11. *Risku H.* Translationsmanagement. Interkulturelle Fachkommunikation im Kommunikationszeitalter / Hanna Risku. – Tübingen : Narr, 2004. – 240 S.
12. *Schubert K.* Wissen, Sprache, Medium, Arbeit. Ein integratives Modell der ein- und mehrsprachigen Fachkommunikation / K.Schubert. – Tübingen : Narr, 2007. – 431 S.
13. *Serrano Piqueras J.* Überlegungen zur Untersuchung des Einflusses von TranslationMemory-Systemen auf die Übersetzungskompetenz / J. Serrano Piqueras. – Masterarbeit Köln: Fachhochschule Köln, Institut für Translation und Mehrsprachige Kommunikation, 2011. – 89 S.
14. *Stolze R.* Fachübersetzen – ein Lehrbuch für Theorie und Praxis / Radegundis Stolze. – Berlin : Frank& Timme, 2012. – 416 S.
15. *Strohner H.* Kognitive Systeme. Eine Einführung in die Kognitionswissenschaft / H. Strohner. – Opladen : Westdeutscher Verlag, 1995. – 280 S.

### Джерельна база

16. Bundesverband der Dolmetscher und Übersetzer e.V. [Electronic resource]. – Available at : <http://www.bdue.de/der-bdue/>
17. Портал профессиональных переводчиков и бюро переводов [Electronic resource]. – Available at : <http://rus.proz.com/>
18. Gesellschaft für Technische Kommunikation tekom Deutschland e. V. [Electronic resource]. – Available at : <http://www.tekom.de/publikationen/broschueren/regelbasiertes-schreiben>
19. Anwendungen der Leitlinie Regelbasiertes Schreiben – Englisch für deutschsprachige Autoren [Electronic resource]. – Available at : [http://www.melaniesiegel.de/publications/2015\\_tekom](http://www.melaniesiegel.de/publications/2015_tekom)

### References

1. Karaban V. I. *Special'ni teorii' perekladu: skil'ky i'h (potribno)?* [Specialized translation theories: how many are needed?] *Naukovi zapysky*. Vol. 104 (1). Kirovograd: RVV KDPU im. V.Vynnychenka Publ., 2012, 482 p. (In Ukr.)
2. Cherednychenko O. I. *Pro movu i pereklad* [About language and translation] Kyiv, Lybid' Publ., 2007, 248 p. (In Ukr.)

(Translation problems)

Cognitive situated modeling in the specialized translation (in Ukrainian) [Kognityvno-sytuatyvne modeljuvannja u special'nomu perekladji]

© Dorofeyeva M. S. [Doroffejeva M. S.] [margarita.dorofeeva@hotmail.com](mailto:margarita.dorofeeva@hotmail.com)

3. Bourdieu P. *Sozialer Raum und „Klassen“*. *Leçon sur la leçon*. Zwei Vorlesungen. Frankfurt am Main, Suhrkamp, 1995, 215 p.
4. Bourdieu P. *Soziologische Fragen*. Frankfurt am Main, Suhrkamp, 2001, 324 S.
5. Göpferich S. *Translationsprozessforschung. Stand, Methoden, Perspektiven*. Tübingen, Narr, 2008, 313 S.
6. Holz-Mänttari J. *Translatorisches Handeln. Theorie und Methode*. Helsinki, Suomalainen Tiedeakatemia, 1984, 193 S.
7. Hönl G. *Konstruktives Übersetzen*. Tübingen, Stauffenburg, 1995, 195 S.
8. Krüger R. *Fachübersetzen aus kognitionstranslatologischer Perspektive*. Das Kölner Modell des situierten Fachübersetzers. *trans-kom*, 2015, no. 8[2], S. 273-313. Available at: <http://www.trans-kom.eu> (accessed 05.08.2016).
9. Prunč E. *Entwicklungslinien der Translationswissenschaft*. Von den Asymmetrien der Sprachen zu den Asymmetrien der Macht (TransÜD 14.) Berlin, Frank & Timme, 2012, 518 S.
10. Reinke U. *Translation Memories. Systeme, Konzepte, Linguistische Optimierung*. Frankfurt a. M.: Lang, 2004, 486 S.
11. Risku H. *Translationsmanagement. Interkulturelle Fachkommunikation im Kommunikationszeitalter*. Tübingen, Narr, 2004, 240 S.
12. Schubert K. *Wissen, Sprache, Medium, Arbeit. Ein integratives Modell der ein- und mehrsprachigen Fachkommunikation*. Tübingen, Narr, 2007, 431 S.
13. Serrano Piqueras J. *Überlegungen zur Untersuchung des Einflusses von TranslationMemory-Systemen auf die Übersetzungskompetenz*. Masterarbeit Köln: Fachhochschule Köln, Institut für Translation und Mehrsprachige Kommunikation, 2011.
14. Stolze R. *Fachübersetzen – ein Lehrbuch für Theorie und Praxis*. Berlin, Frank & Timme, 2012, 416 S.
15. Strohner H. *Kognitive Systeme. Eine Einführung in die Kognitionswissenschaft*. Opladen: Westdeutscher Verlag, 1995, 280 S.

### Internet sources

16. *Bundesverband der Dolmetscher und Übersetzer e.V.* [Electronic resource]. Available at: <http://www.bdue.de/der-bdue/> (accessed 08.11.2016).
17. *Professional translators and translation companies database*. [Electronic resource]. Available at: <http://proz.com/> (accessed 08.11.2016).
18. *Gesellschaft für Technische Kommunikation tekom Deutschland e. V.* [Electronic resource]. Available at: <http://www.tekom.de/publikationen/broschueren/regelbasiertes-schreiben-zweite-auflage-2013.html> (accessed 12.09.2016).
19. *Anwendungen der Leitlinie Regelbasiertes Schreiben – Englisch für deutschsprachige Autoren*. [Electronic resource]. Available at: [http://www.melaniesiegel.de/publications/2015\\_tekom](http://www.melaniesiegel.de/publications/2015_tekom) (accessed 20.08.2016).

© Дорофеева М. С. [Дорофеева М. С.] [margarita\\_dorofeeva@hotmail.com](mailto:margarita_dorofeeva@hotmail.com)

Когнітивно-ситуативне моделювання у спеціальному перекладі (Українською) [Когнітивно-ситуативное моделирование в специальном переводе (На укр. яз.)]

(Проблеми перекладознавства [Проблемы переводоведения])